

Avram Iancu nu este o dramă „istorică” în sensul obișnuit al acestui cuvânt. „Istoric” e oarecum numai cadrul acestei drame. Evenimentele din care se țese drama, se petrec în anul de răscruce 1848, dar și mai târziu.

În drama mea am încercat, pe cât cu putință, să ridic subiectul dincolo de contingențele istorice și să adîncesc perspectivele, pentru ca să dau, într-un cadru aproape de legendă sau de mit, tragedia umană a unui conducător și, dacă nu se pare prea pretențios, a unui neam.

LUCIAN BLAGA

Cu Lucian Blaga despre el și despre ații. În Rampa, 9 sept. 1935.

LUCIAN BLAGA

AVRAM IANCU

D R A M Ă

1 0 3 4

Avram Iancu al meu e un erou văzut de mine, intelectualizat, interpretat. L-am scris așa cum l-ați văzut, pentru că așa mi-a dictat simțul de creație artistică.

LUCIAN BLAGA

TIB TEATRUL NATIONAL BUCURESTI

Frăților! Credeți-ne prealuminat vedem, și prescolăit credem, că în aceste două Patrii surori, maghiarul de existență și viitor nu poate vorbi fără român, nici românul fără maghiar...

Libertate, egalitate, frățietate; aceste principii sînt deviza noastră, acestea tezaurul și cel mai sfînt obiect, de aceste principii lipsiți, cu cea mai bărbătească seriozitate sîntem hotărîți din început a ne bălta singele pînă la cel din urmă român. Însă aceste principii le pretindem de la oricine, garantate pe temelii existenței națiunilor și nu sîntem îndestulați, văzînd însemnate numele lor pe scrisori private, nici auzindu-le numai sunetul cel dulce pe la urechile noastre ca un echo fără de simțire.

AVRAM IANCU

Vă scriem că nu sîntem contra, că dorim ca fiii aceeași mame să avem același amic și inamic cu maghiarii dar condițiile atinse le pretindem realizate, fără de aceea a muri mai bine sîntem rezoluți!

AVRAM IANCU

către deputatul Gozman iunie 1849

ULTIMA MEA VOINȚĂ

Unicul dor al vieții mele fiind ca să-mi văd Națiunea mea fericită, pentru care, după puteri, am și lucrat pînă acum, dureri fără mult succes, ba togma acum cu întristare văd că speranțele mele și jertfa se prefac în nimic. Nu știu cite zile mai pot ave(a), un fel de presimțire îmi pare că mi-ar spune că viitorul este nesigur; voiesc dară și hotărît dispun, ca după moartea mea toată averea mea mișcătoare și nemiscătoare să treacă în folosul națiunii pentru ajutor la înființarea unei Academii de drepturi, tare crezînd că luptătorii cu arma legii vor putea scoate drepturile națiunii mele.

AVRAM IANCU

Cîmpeni, 20 decembrie, 1850

„Trecuți saizeci de ani, și aceeași făcări izbucniră sălbatec ca și mistuile aceași nedreptate. Cetele de nobili fugare, ajunse în vîi, fură nimicite. Ostazii revoluționari ai lui Hatvany, dușmanii împăratului, fură înfrinși cu sulițe și bolovani și prăpădiți de oștile țărănești care aveau în frunte pe Avram Iancu, avocatul prefăcut în erou războiului. Colo, în dosul Pietrei, femeile au copilăit cu rispa sfîncii rămășăgile fugare ale ungarilor. Apoi iarăși se făcu pace. Ungurii fură învinși cu totul, iertări de împăratul împotriva cărui se răscolaseră, și pe urmă răsplățiți prin Constituția de la 1867, cari îl crea un regat deosebit.

Avram Iancu nebuni. El umbli multă vreme pribeag pe la casele oamenilor, ferindu-se numai de acela cari-l iubeau mai mult. Per la 1872, în tinda casei unei săraci din Bata-de-Cris, a unul covrigar. De aici îl aduseră, ca pe ația ații din Bata-de-Cris, cari n-au o biserică și un cimitir acolo, la Tebea. El zace în locul unde oștrețe negre înconjură o cruce verde purfînd inscripția scurtă: „Avram Iancu, avocat, prefect legiunii gemene române, 1848-9 + 1872”. Cununie ce i s-au adus, unecori cu zgomot, toțdeauna cu nemărginită pietate, sau fost adăpostite de confiscări, de batjocuri și sfășieri, în acea biserică din tot Ardealul care poartă mai mult pe catapi-teasmă, pe botți, în panglici acele trei culori de amintire și de speranță de care nu se mai satură privirile acelor cari nu le pot desfășura ca steag. Mormîntul în care se odihnește învingătorul învins și nebulul care nu mai avusesse de ce să rămîie cu minte și acesta, sărac și umil cum e și soarta poporului care-l păstrează ca urnă a unor sfînte moște. Și Engă dînsul vechiul stejar cu trunchiul mîndru și mai răs-fără crengile puternice, ce cad pe frîd și se îndoiesc întruna, vîind în vîntul serilor cîntece de taină, între crucea mortului din groapă și crucea suferinții învie-tore de pe lăcașul românesc al credinții.”

N. IORGA

„A urmat deci fatalul sfîrșit de dramă, zguduitor și mistic ca o tragedie shakespeariană. Iancu s-a întors acasă în munișii lui robți iarși, de estădată rob și el, înfrînt în credință și batjocorit în amorul propriu. O perioadă de singurătate diră a premers melancoliei, care i-a înfășurat pe veci. În casa de la Vidra, înconjurat de tribunii care i-au mai rămas, sub ochii înă-crimați ai unui tata țărăn, tăcut și reflectînd parca în privirile duse cîrpește dintr-o gîorie apusă, el s-a în-chis ca într-o criptă mortuară”.

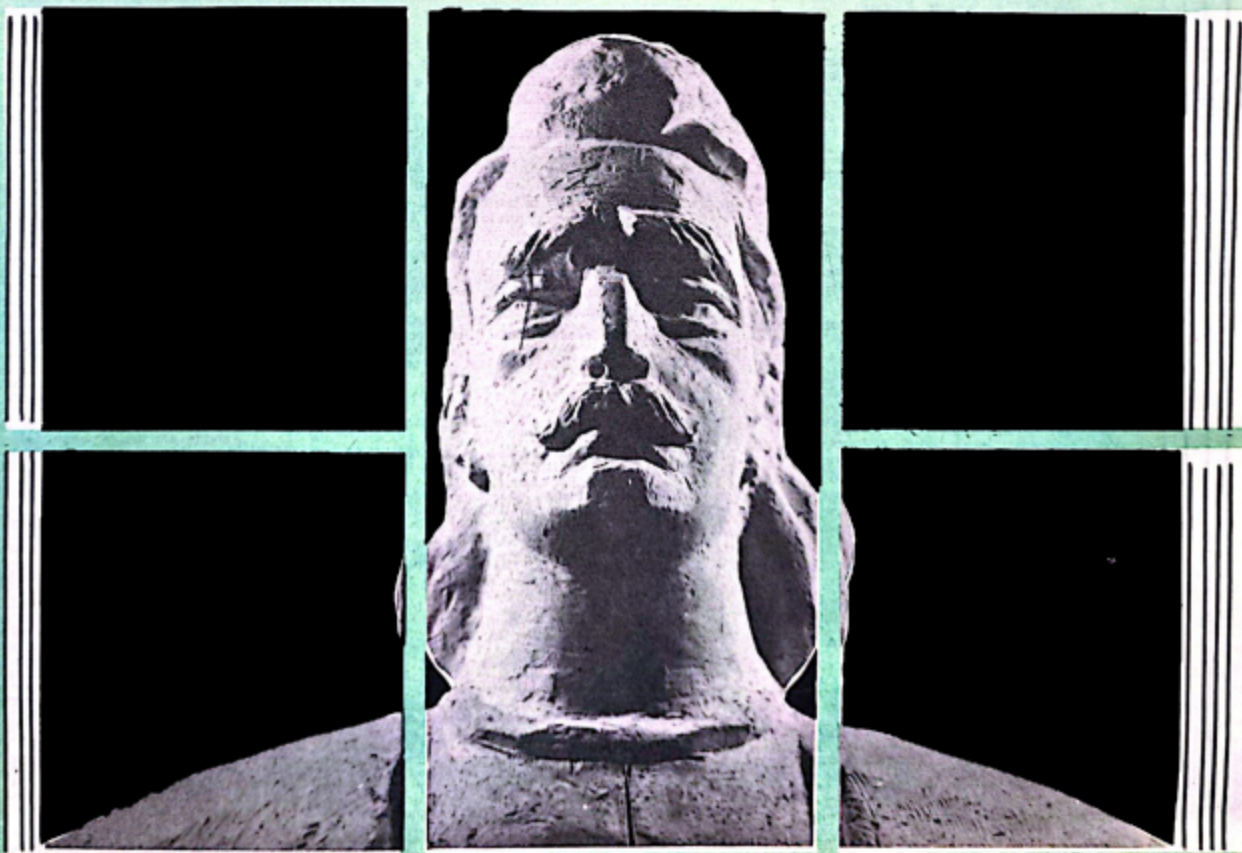
„Zeci de ani s-a plimbat mortul viu pe poienele dintre brazi, peste mormintele unde domeau lăncerii lui. Descuși, zdrențoși, ca un rege Lear rălăceat Craiul Munișilor, cea mai înfricoșată icoană a cărăpănării unui popor chinuit. Pe la ărguri sau pe cite-o culme de deal se ivea făptura lui pribegă. Moșii alergau la el să-i atingă genunchii ca pe năjte moște și zdren-tele lui ca o binecuvîntare. Avram Iancu scotea un fluier de cires și cînta marșul lui: „Așăzi cu bucurie românilor veniți, Pe Iancu în cîmpie cu țoți în înăc-șii”. Tărani șiiau dîntecul așă de bine. În caderele lui bătuseră pe Hatvany și zdobiseră odnicioră le-giunea cu chivărele cu cap de mort. Ca un cor din tragediile lui Sofocle înconjurau pe titanul căzut și plîngeau.

Într-o zi i-au găsit mort pe o bancă, cu fata în-tornă spre cer și i-au îngropat sub gorunul lui Ho-ria la Tebea, cu o piatră albă în căpăși, într-o groapă împrejmuită cu zăbrele sărace...

Gorunul îl plouă de atunci cu frunze, țărani îi cîntă în balade la coarnele plugului, iar istoria noastră învîță din religia lui...”

OCTAVIAN GOGA

Mustul care fierbe București

EROU ȘI MARTIR AL UNUI NEAM MARTIRIZAT: ÎNTRE LEGENDĂ ȘI ISTORIE

Din pămintirile neamului, care au constituit întotdeauna pentru Blaga izvorul tristetilor și nemîngierii sale, a fost izvorită și drama **Avram Iancu** — una din cele mai bune drame ale sale, o culme a patriotismului, un cîntec al durerii și dezamăgirii, al eroismului și dezamăgirii. Ea e plămădită din crudul destin al moților lui **Avram Iancu**, cum o spune un Moț încă din prolog:

„Măicuță, noi moții sîntem neam fără noroc. Așa e scris și de asta nu scăpăm.”

Accentele de critică socială, de protest împotriva împărțirii sînt mai clare și mai pregnante decît în întreaga sa operă dramatică (cu excepția piesei **Anton Pann**).

Aici găsim și acel ghiver de poezie populară pe care Blaga îl pune și în fruntea antologiei sale de poezie populară.

„În pădure
Toate păsările dorm
Numai una n-are somn
Cătă să se facă om”

Această pasăre îl poate simboliza chiar pe **Avram Iancu** în tendința autorului de a-l mitiza. Totuși, în esență, el apare sub o aură de lumină istorică a unui erou și martir al unui neam martirizat, **Avram Iancu** este, ca acțiune dramatică, o istorie adevărată, căci nici o legendă nu ni-l infățișează pe tribunul revoluției ca o pasăre ce se face om... În **Avram Iancu**, pasărea care „cătă să se facă om” va menține semnificația unui mit, ca și „pasărea măștră” a lui Brâncuși. Ea simbolizează aspirațiile omului spre un ideal visat în gîndurile lui, dar nerealizat în fapt, de vreme ce împărăția ei rămîne în lumea mitului. L. Blaga respectă adevărul istoric dar îl proiectează și într-o lumină legendară. Conflictul nu e personal, ci colectiv, vizînd apărarea ființei și dreptului unui neam vitregit pe care nici capii revoluției maghiare nu l-au înțeles, l-au nedreptățit grav. **Kossuth Lajos** — cum e numit în piesă — a fost desigur un revoluționar al căruia nume a rămas înscris la loc de cinste în istoria revoluțiilor europene din 1848. El nu a dat însă dovadă de clarviziune politică, fiind mai ales lipsit de receptivitate față de drepturile altor naționalități care gemeau sub jugul împărăției habsburgice și al grofilor unguri. Această atitudine a lipsit revoluția maghiară de o condiție esențială — unitatea tuturor popoarelor asprite — și a dus-o la prăbușire. Să nu ne surprindă așadar că referințele la el sînt marcate de obida și revolta românilor din Transilvania ce se vedeau iarăși înșelați, despuiați de drepturi.

I s-a reproșat lui Iancu că a fost alături de reacțiunea habsburgică, de armata imperială, împotriva armatei revoluționare ale guvernului de la Budapesta. Dar adevărul istoric este că românii sub conducerea sa și-au apărut pur și simplu dreptul la existență ca națiune, egalitatea și libertatea împotriva asupritorilor și nu din vina lor s-a nimerit să aibă, la un moment dat, aceiași adversari ca și armata imperială. Poate că eroul dramei lui Blaga se arată mai întransigent cu guvernul **Kossuth** și mai încărcat de auzii cu privire la bunele intenții ale împăratului decît prototipul său istoric, decît personajul altor drame inspirate de destinul eroic și tragic al lui Iancu (cum este, de pildă, cea a lui Al. Voltin). Dar să luăm seama la următoarele împrejurări:

— Poziția lui Iancu nu este neapărat și cea a autorului, cum se vede din numeroase scene, de pildă în convorbirea cu **Dragos** sau în scena care ne înfățișează o zădărnă a **Comitetului Național Român**. Aici președintele și membrii vîrstnici ai **Comitetului** vor desigur „depăși și neștiută autonomie națională”, cadînd însă ca totul să se înlățească din voia și mila împăratului prin noi și noi soții și jalbe, cu răbdare și înțelepciune. Iancu nu înțelege însă să mai aștepte, crede că a sosit clipa acțiunii.

— Și eu sînt de părere să așteptăm să ne dea grofii (subînțelegerea mea A.T. certificate de bună purtare. Numai că acele certificate nu vor fi scrise pe piele de

VASILE GOLDIȘ, 1935

„Tu Iancule, și Moții tăi, ați trăit și ați murit pentru dreptate și libertate. Idealul acesta rămîne la temelie vieții noastre naționale. Pentru izbîndirea și desăvîșirea acestui ideal vor trăi și vor muri generațiile, care te urmează. Ci tu dormi liniștit, Iancule, acolo la pragul bisericuții din Tebea, în umbra grunului lui Horia: geniiul tău veghează asupra națiunii române.”

cine, că diplomele de doctorat ale domnilor voastre, ci pe pielea noastră de români achinguiți! Să aștepte deci cu răbdare cei ce au piele de năpărieală!” — Domnilor, de șase luni și tot ascult dimineața poveștele, la amiază propunerile, seara sfaturile! Acu bate toamna la poartă; care sînt roadele și foloasele? Și în ce mai putem pune nădejde? Ce-ati dobîndit cu mîsură chibzăturilor sau cu umînăia căruțelelor dv.? Ați ales doar fagăduiele la înabe locuri, fagăduiele sînt înșelătoare, dar ceea ce se petrece în preajma noastră, nu e numai vedenie de om năuc... Sîtm în viațate, sate înțelge numai scrum, nune scurmind în cenușă, și pretundenții am auzit strigătul supunat: nu mai avem popi de dat spre țiere ca țaurii, nu mai avem copii de dat spre sintecare, nici fete de măritat cu batjocură. Dacă strigătul acesta nu a ajuns încă la urechile dv. mă înțeleg eu să vi-l fac știut. Domnilor, sau punem pumnul în pieptul furtunii, sau pierim.”

Întelepciunea poporului este exprimată aici de **Popa Păcală** care la el îndereide ideea unor noi și noi jalbe la împărat: „Dealtel nu știm dacă trimiși noștri în două rînduri au avut cu adevărat cîntea să vorbească chiar cu înățăutul împărat, sau cum să slăvește sale slugi... Mai nimeri ar fi să trimiți, odată

ajunși, să-l întrebe pe înățăutul împărat, dacă el este cu adevărat, împăratul. Dacă răspunde da, să știe sigur că nu, doar nu se pun asemenea întrebări împăratului însuși, dacă se infurie și-l afară, atunci să știe sigur că acela...” — Împăratul își ține cuvîntul, totdeauna și-o toate împrejurările. Cum împăratul așa-zis, pe care l-au deslăuit în umbră trimiși noștri, nu și-a ținut cuvîntul, e învederat lucru că acela nu e împăratul cel adevărat.

— Personajul lui Blaga nu dă dovadă nici o clipă de sovînism, de prejudecăți naționaliste, nu-l urăște pe unguri ca nație, ci doar pe cei ce puse la naștere românesci și nu-l recunoscuteau pe români ca nație egală în drepturi. Eru nu este, în această piesă, o simplă circumstancă, ci un simbol al unei posibile și necesare frățietăți între români și unguri.

— **Avram Iancu** din drama lui Blaga poate avea iluzii exagerate, încredere nejustificată în dreptatea pe care o va face românii împăratului pentru meritele lor reale, ca o răspătă nu ca o pomăna, dar el înțelege niciodată să-și plece fruntea cu smerenie sau să adice de la demnitate. Căci niciodată nu a urmărit ceva pentru sine, ci totul pentru al săi.

— În legătură cu crimele comise asupra membrilor **Comitetului**, el exclamă: „Cîtă ură, doamne! Și pentru ce? Fiindcă vrem și noi românii un petec de cer deasupra noastră...”

De la primul contact cu un trimis al generalului **Puchner**, are loc conflict deoarece acesta voia să-i dezarmeze pe români — ceea ce Iancu refuză. La o replică a trimisului, **Il. Schuler** — Generalul nu discută, ci poruncește! — Iancu răspunde: „Eu nu sînt sluga generalului, fiindcă nu sînt sluga nimănui. Cu generalul sînt dispus să colaborez, dar nu pot să primesc porunci din partea Dumisale!” Iar la acuzațiile de rebeliune: „Atunci rebeliune e tot ce-i suflet și faptele frumoasă! Numai rebeliune e și avîntul lăunilor, a sperinței morții străgătore de răz și patima înățăturilor... noi n-am înțeles Arșelul și smircuirea Mureșului cu singele nostru pentru slava împăratiei, ca să fim jînjiți și umiliți, înăci înainte de ce s-au împătezi însuși apele. Ne-am încredințat de altă răspătă, nu de aceste alunecări prin vorbe de ocără și necuvîntă.”

Este o lecție de demnitate, dar și o dovadă de înțelepciune și clarviziune politică. În convorbirea cu **Dragos**, trimis al lui **Kossuth**, acesta îi cere să se despartă de vișuri, îi amintește și și acesta e singurul lucru cel-tulburat în convorbirea menționată — cu ce s-a ales Horia de la înăci. Încolo, nici o propunere constructivă care să-lină seama de drepturile românilor. Iancu era încredințat, în focul incleștărilor armate, „Nu noi am dorit să cadă la pămînt faptele smulului, nici să muște muntele de durere! Nu noi am dorit să plutească morții pe furti!”

Ultima sa speranță, după un șir întreg de dezamăgiri este audiența la împărat, dar tatăl său îi arată, în termenii lui **Bălcescu**, că nu se poate aștepta la nimic din fagăduiele împăratului. El se hotără să facă totuși și acest ultim pas de jertfă, nu obține audiență așa cum o dorea și reține apoi o mică rădăcină decorativă ce i se oferă, pînă la cînd îl înșelă împăratul și el însuși decorat cu împlinirea tuturor fagăduielor, ci cu sufletul ceruit de durerea altor neîmplîniți, alături rîvine și sacrificii zadarnice, intră definitiv în hăul întinerului dinăuntru.

Spre deosebire de celelalte drame, atmosfera piesei **Avram Iancu** nu mai este inspirată de tematica metafizică, mai puțin în accesibilitatea marelui public, ci socială și istorică, pînă la un anumit stadiu și un erou din istoria națională. Aici tragismul nu decurge din conflictul cu marele mister sau din nimbul fatalității, cum s-a spus, ci din senșul luptei unui popor pentru ființă și neafîrarea sa. Prin intensitatea vișului său, **Avram Iancu** se situează în drama lui Blaga între istorie și legendă. Sfrînd asemeni lui **Prometeu**, este nu numai erou național, dar și profet chinat pe locul unui mare vis descins din cer. Blaga însuși nu poate nu remarca **Pompiiliu Constantinescul**, un subterfug la potența cosmică, apropiindu-se de sensul metafizic al tragediei antice.

ALEXANDRU TĂNASE

Lucian Blaga — Filozoful poeziei, poetul filosof, Editura Cartea românească, București, 1978

Prin **Avram Iancu**, **Lucian Blaga** introduce în dramaturgia istorică o nouă paradigmă, insolită în raport cu piesa tradițională nu numai prin eliberarea de un romanticism „cultivat cu un abuz care a ajuns la societate” (**Pompiiliu Constantinescul**), ci, și prin primul rînd, prin vizibilitate poetică izrăită asupra evenimentelor, nguros respectate în concretizarea producerii și evoluției lor. Revoluția românilor ardeleni de la 1848 avînd în centrul ei personalitatea exponențială a lui **Avram Iancu**, este așezată sub semnul unui mit ce înscrisie un moment semnificativ al istoriei pe coordonate în care sînt sedimentate virtuți morale, o conștiință implicată a răspunderilor față de țară, un sentiment al statorniciei în lume, o credință neștrămutată în menirea și destinul poporului. Este mitul „pășării transformate în om”, remarcabil sintetizat în Prolog, care înscrisie desțăturările revoluției în durată spiritului-aliții acestor locuri.

CONSTANTIN MĂCIUCĂ

Motive și structuri dramatice, Editura „Eminescu”, 1986

Din carnetul istoricului de artă

AVRAM IANCU — PREMIERA DE LA BUCUREȘTI

„Pentru mine premiera de la București rămîne una dintre etapele mele cele mai luminoase din viață.”

LUCIAN BLAGA

La finele anului 1932, **Lucian Blaga** este transferat de la Berna la legăția noastră din Viena, tot în calitate de atașat de presă. Îl vizitează români iluștri, ca **Octavian Goga**, dar și studenți hărăzi marilor cariere: **Edgar Papu** și vii amici. Jă-a invitat de cîteva ori în frumoasa sa vilă, pe care o locuie cu familia, lângă Viena, la **Pentchelsberg**. Aici, unde în plină strănătate își alcătuie un fel de spațiu mioritic...

ȘTEFAN AUG. DOINAȘ

„Tragic și demonic”, în vol. Lectura poeziei, Cartea Românească, 1980.

Piesa se tipărește la Sibiu, în 1934, la Institutul de arte grafice „Dacia Traiană”, iar la 29 ianuarie 1935 cortina Teatrului Național din Cluj se ridică pentru premiera absolută. În sală, cărturarii **Ardelului**: **Ștefi Pușcariu**, **Ion Lupas**, **Iuliu Hațieganu**, **Ion Breazu**, **Victor Papilian**, **Emil Petrovici**, **Ion Tlivan** a fost vibrant în rolul **Crașciorului** în regia lui **Ștefan Braborescu**. Autorul a apărut la rampă în timpul unei schimbări de decor. Tîrîrului **Ion Oțeanu**, vîntorul strălucit regisor, l-a privit stent: „Avea obraji adînci de amorie, ochii — cărbuni spîrși”.

La București, succesul cîntujilor trezește nobila dorință a competiției. Regizorul **Ion Sahighian**, în înteleger cu directorul Naționalului, **Paul Prodan**, scrie poezii, la Viena. Încîntat că după **Mașterul Manole** (1929) și **Cruciada copiilor** (1931) prima scenă a țării îl solicită din nou, **Blaga** răspunde în 9 mai 1935 lui I. Sahighian, precizînd, cu finețe, poezia: „Anii acestia sînt despotrivă ai filozofului, poetului și dramaturgului. **Blaga** gîndește febril cîteva secțiuni din trilogiile sale filozofice. Pe șantier se află și **Spăzului mioritic**. Versuri din această etapă biografică vor intra în volumul **La curțile dorului**, între protocoalele sîrcii de cabinet și fecunde ceasuri de meditație, ce sînt înăci cărturarii **Ardelului** trăind în metropola în care suferințele altor ați îngerează pentru o dreptate înfîmă local de abilitate (teatrul diplomatic pe care el, flu de țărani din **Lancrăm**, trebuie acum, sub albe zodii istorice, să le decurse cu seninătatea înțelepciunii strămoșilor?”

sa de dramaturg: „piesa e o dramă omenescă. Nici un actor n-are voie să declame, cum se face de obicei în piesele istorice”. Să se vorbească firesc. Fără petos lefîn și fără sentimentalism. Hotărît, enegic, organic...”

Îl cunoștea pe G. Calboreanul din colaborări anterioare. „Ce ați zice de G. Calboreanu pentru rolul lui **Avram Iancu**? Aveți altă propunere?” Ca imediat să adauge: „Vă rog să dați actorului care joacă pe **Avram Iancu** rolul de acum, ca să-l studieze în timpu verii. Rol mare și greu”.

Din relațiile presă-premieră, înțelegem că regizorul, primind ștful autorului, a imprimat reprezentății atmosfera de autenticitate țărănească prin costum și decor, sporind vibrația tragică a poeziei dramatice. „Costumele să nu fie de feerie sau de operă” — dorise **Blaga**. Costume țărănești, simple, uzate, dacă se fac costume noi, atunci mai simple decît cele întrebunțate de țărani. Ar fi bine să se stilizeze în spirit realist însă costumele moților, cămășile vîrșite în cioareci (pantaloni de înăci)”.
Și în timp ce **Ion Sahighian** și **Paul Prodan** luau drumul Vieni să discute cu autorul (între timp, **Blaga** îi scrisese regizorului că este „încîntat de mod cum ai făcut tablourile. Am mai tăiat și eu”), pictorul scenograf **Traian Cornescu** pornea spre Țara moților în căușare de coșoacă, cămășii, căciuli, gînzeturi, vase, scoarțe, tunițe, dar mai ales (undea vestitele pelerine albe moțesti). A străbătut Valea Arșelului, a intrat în casele sătenilor din **Mogoș**, **Buciumeni**, **Cîmpeni**, **Vidra** de Jos, **Aburd**. În satul lui Iancu, **Vidra** de Sus s-a înfiorat, căci „toată lumea vorbește alt despre **Avram Iancu**, ca despre un **Djinezdu**”.

La 1 august 1935, în Capitală și **Lucian Blaga** și pînă la premiera din 14 septembrie a fost deseori la repetiții G. Calboreanu (**Avram Iancu**), **Elvira Godeanu** (**Erii**), **A. Pop Martian** (**Dragos**), **Ion Sirbul** (**Popa Păcală**), **Marieta Sadova** (**Baba**), **Nicu Dimitriu**, **Al. Critico**, **Ghiberican**, **N. Brancimir**, etc. l-au entuziasmat, înăci a comunicat și epistolat starea sufletescă, tot într-o scrisoare către I. Sahighian: „Faza, simțimental și pentru istoria scenică a dramei, se cîntă în fruntea acestor consenmări documentare.”

Se deschidea, cu această piesă hărăzită clasicității, a 58-a stagiune a Teatrului Național din București, 1935—1936. Împrejurarea a trezit oarecari emoții. Se renunța, curajoși, la o tradiție. Gongol inaugural al stagiunii nu mai anunța o piesă din patrimoniul nostru clasic, ci o piesă a unui dramaturg român contemporan. Un prim pas cu eternitatea. Aft de necesar în viața artei teatrale...

IONUȚ NICULESCU

Va putea publicul bucureștean să asimileze fenomenul dramatic Blaga? Dar, înaintea publicului, va putea actorul și regizorul bucureștean să realizeze ritmul și să pătrundă esența acestei drame românești? Cine cunoaște această magnifică lucrare înțelege repede de ce reprezentarea ei poate însemna un moment revoluționar în cultura românească... **Avram Iancu** este una din puținele drame românești care pot revoluționa o sensibilitate învechită și ineficientă...

MIRCEA ELIADE
„Vremea”, 25 august 1935

„Avram Iancu e o zguduitoare umbră de luminat... Drama domnului Lucian Blaga ni se pare că inaugurează un gen nou. Ea este drama istorică de factură și de tehnică modernă, care trebuia dramaturgiei românești, spre a o scoate pe aceasta dintr-o manieră anacronică supărătoare.”

EUGEN JEBELEANU
„Țara noastră”, 7 sept. 1935

„Avram Iancu reprezintă un moment important în evoluția teatrului lui Blaga și, în sine, o realizare minunată”. „Avram Iancu se reliefează omenește, în linii statuale, din material uman, dar în același timp crescut pe dinăuntru, idealizat și transfigurat în expresie unică a voinței unui neam. Pentru aceasta drama lui Lucian Blaga este mare”.

OCTAV ȘULUȚIU
„Familia” nr. 3, iunie 1935

„În alaiul mitului, poezia și gândirea își dispută înfiștatea. Chiar dacă una biruie, cealaltă nu este exclusiv niciodată cu desăvârșire. Aceeași luptă, cu împăcări grandioase, se petrece și în opera lui Lucian Blaga. Lăbrea pentru mit pornește deci din însăși structura lui sufletească”. Un „crâmpel mic din poezia noastră populară”, despre pasărea care se preface în om, alcătuieste unul dintre izvoarele dramei despre Avram Iancu; alt izvor e în documentele istorice despre „poveștea amară” a lui Iancu. Așadar „poveștea e luată din istorie, mitul din folclor”. Problema grea care se punea artistului era acordarea lor în așa măsură încât mitul să se recunoască în istorie și istoria în mit, ca într-o oglindă”. Chiar dacă Avram Iancu „erou pînă în măduva oaselor”, a fost un „generator de legende”, nu există nici o legendă care să-l coboare dintr-o „pasăre măiastră”. „Apropierea între istorie și legendă este de astă dată opera lui”, a poetului: „personajul istoric, a cărui tragedie o purta de mult cu sine, s-a înfîșurat în fantezia lui cu fragmentul mitic al pasărei măiestre și l-a atras cu putere magnetică” (...)

Întreg prologul se desfășoară pe plan mitic. În cursul lui se înfîșoară miracolul: pasărea măiastră, care veghează din veac destinul moșilor, se intruchimează în Iancu. Această metamorfoză autorul nu ne-o impune însă nouă, bieții intelectuali care nu mai credem în mituri. Nouă ne oferă doar poezia ei; credința în ea o lasă celor simplici din dramă, care au plămădit povestea cu închipuirea lor virgină. Baba, această „mamă a pădurii”, care este duhul înșuși al acestor mureți, al căror accent este pronunțat local tocmai pentru a dovedi cit de mult se identifică cu spiritul pămîntului, vede mai limpede decît toți pasărea care stă de straji; „în atmosfera încărcată de misterul paserii măiestre apare Iancu; Pasărea măiastră dispăre acum din zare. Moți din scenă pot crede că Iancu a coborît din ea. Autorul nu ne-o spune această direct, ne lasă numai să o lămurim; „Coborîrea din legendă s-a făcut. Urmează acum ca eroul să-și merite nimbul mitic. În întreaga dramă el nu face altceva, decît să-l răscumpere prin fapta și jertfa. Mitul e lăsat apoi în zare, ca amintirea unei aurore. El va încheia apoi drama”.

ION BREAZU — 1935
Mit și istorie — Note pe marginea lui Avram Iancu de Lucian Blaga
„Gînd românesc”, nr. 5-6, mai-iunie 1935

„Meritul cel mai de seamă al tragediei lui Blaga stă în aceea că sentimentul național este aici subsumat și integrat sentimentului estetic”. „E minunat cum Avram Iancu trăiește, e viu, ca întrupare a aspirațiilor românești, fără ca nicăieri să apară cuvîntul națiune, libertate etc.” „Important e că și cu un subiect național se poate face artă vie, artă reală”.

OCTAV ȘULUȚIU — 1940
„Schîță de studiu asupra teatrului lui Lucian Blaga”
„Revista Fundațiilor Regale” 11/nov. 1942

Nu se putea ca ardeleanu Blaga să nu închine cea mai artistică cumpănă și frumos gândită piesă, avocatului Iancu, steag de răscoală națională și cap de moți. Construcția și sufletul acestei lucrări sînt, într-adevăr, minunate. Fundamentalul ei e muzical. Impletirea e a minții, iar dramatismul stă în viziuni înalte și puternice, în încleștări tot omenești, pentru a putea urca și trăi pe scenă, dar de dincolo de registrul cotidian al sufletelor.

ION MARIN SADOVEANU
Scrieri vol. V., ed. Minerva, 1978

„Avram Iancu” îmi apare ca una din acele încarnări ale aspirațiilor unei rase întregi în momentul crucial al existenței sale istorice, și prologul operii d-lui Lucian Blaga ne pregătește magistral pentru această viziune magică a eroului. (...) Acest prolog este o pură capodoperă. Personajele, modelate concepțiilor familiare autorului, îmbracă aspecte universale. Baba mi-a amintit pe Sybilla din Cumea pictată de Michelangelo; (...) celelalte personaje se înalță în cadența stilului d-lui Blaga, aspru, lute, dogoritor, pînă la dimensiunile unor eroi primordiali.

ALEXANDRU KIRIȚESCU — „Viața” — 1942

În Avram Iancu d. Blaga vede nu numai un erou național, ci un profet chinuit pe rugul unui mare vis, acceptat în spiritul popular ca un supraom, descins din mit și scufundîndu-se în el, ca un erou eschilean. Tristețea pămîntului, durerea geniului, destinul tipului fabulos, iată esențialele resorturi dramatice ale revoluționarului ardelean evocat în această dramă (...) Iancu nu e numai un exponent istoric al unei tragedii politice, sociale și naționale: el este profetul, spiritul zaratuștrian, supus „veșniciei reîntoarcerii”, reîntropîndu-se pasăre. Iancu moare numai ca om, în spirit rămîind etern, căci el a adus „o lege nouă”, pe care, dacă n-a realizat-o, a dat-o totuși oamenilor ca pe un suprem ideal (...) Ideologia d-lui Blaga este atît de armonios impletită în personalitatea umană, vie, a lui Avram Iancu, adîncimea mitică a eroului este atît de viguroasă încît o scotim figura cea mai realizată din tot teatrul său.

Totuși „Avram Iancu” nu este numai un poem și o metafizică sensibilizată, o concepție tragică a personalității expusă sub formă dramatică; ultima piesă a d-lui Blaga este creația unui mare poet și opera unui dramaturg ajuns la maturitate, stăpîn pe viziunea ansamblului, precis în conturarea celor mai episodice personaje, variat în expresia fiecăruia, deși ținuta generală este a unui scriitor care știe să-și afirme originalitatea în orice replică (...).

D. Blaga a-născut un subiect atît de local la o potență cosmică, apropiindu-se de sensul metafizic al tragediei antice.

POMPIIU CONSTANTINESCU
Vol. Editura pt. literatură 1967

Avram Iancu: credința în împăratul „pe care nu și-l poate închipui decît drept și recunoscător față de români... e vina lui tragică pe care trebuie s-o ispășească cu marea decepție și groaza umilire care-i întindecă mințile”.

SEXTIL PUȘCARIU — 1935
„Poezia și drama lui Lucian Blaga”
„Revista Fundațiilor Regale” nr. 8/1, aug. 1935

...e desfășurată aici opoziția colectivă față de o politică de deznaționalizare, adică de negare a „sufletului”, „graiului”, mitologiei, sentimentului de solidaritate cu un spațiu și cu strămoșii îngropați în el (...) Strîns impletit cu acela al revoluției pe care o conduce, destinul lui Iancu urmează o linie proprie, marcată de eroarea tragică a credinței în „împăratul luminat”.

GEORGE GANĂ
Opera literară a lui Lucian Blaga. Editura Minerva (1976).

IOAN LUPAȘ

Din istoria Transilvaniei
Editura Eminescu, 1968

Avram Iancule
cînd mă gîndesc la domnia - ta
cad în genunchi
codrii pîing, - și munții din deal
și vale -
pînă la Dumitale
Avram Iancule
Domnule nostru cel mare
fecior al inimii noastre ești
poruncă,
prunc din povești
îndrăgostit de o poruncă.
Na-ți inima mea
Avram Iancule
cheltuieste-o pe ornamentele
verticalelor ciocirlii
„Iancule mare, Iancule tare
Cu noi să fii,
Cu noi să fii.”

NICHITA STĂNESCU

După ce l-am jucat pe Horea, trebuia să apar în rolul lui Avram Iancu, l-am împărțit bucuria mea prietenului Nichita, iar el, care vedea în protagonistul revoluției transilvănene de la 1848 o chintesență a conștiinței eroice, i-a închinat această poză pe care mi-a încredințat-o și care a fost pentru întâia oară tipărită în „Caietul” nr. 77 al Teatrului Național.

OVIDIU IULIU MOLDOVAN

DIN NOU BLAGA

Și de data aceasta nu în bibliotecă sau la catedră, ci pe scena Teatrului Național. Modă, oare, fiindcă se poartă și filosofia? Cîtuși de puțin. De data aceasta chiar necesitate; și încă din cele mai imperioase, ba cu aștî mai imperioase cu cît momentul sau perioada istorică pe care o traversăm ne-o cer. Mulți poate se vor întreba însă de ce Blaga și de ce neapărat el, gînditorul, cu piesa lui de teatru „Avram Iancu”?

Răspunsul e simplu: fiindcă un simbol național trebuie proiectat, cel puțin în anumite momente, în conștiința națională tot de o „conștiință națională”, iar că această proiectare se face acum, de pe scena „Naționalului”, cu acest simbol al nostru, Avram Iancu, de către un gînditor, și al aștî de al nostru, e faptul cel mai nimerit și mai îmbucurător. O bucurie însă nu estetică, ci de o factură emoțională deosebită. Bucuria de a vedea proiectat, direct în istorie, un erou care să ne soluționeze charismatic într-un anumit moment o anumită situație critică.

Sigur, s-ar putea spune, detajîndu-ne puțin de patosul pledoariei, că reactualizarea personajului istoric pe o scenă de teatru rămîne în fond tot un joc. E adevărat, numai că scena de teatru de data aceasta e a teatrului nostru național, iar eroul și el numai al nostru, desfășurîndu-se pentru noi în acțiune și situații care au început din nou să ne doară.

Avrăm — ce fericită alegere a interpretului Ovidiu Iuliu Moldovan pentru respectivul rol, în tot atît de autohtonă viziune regională a lui Horia Popescu (de unde și unitați responsabilitate a celor doi feți de spectacol) — acest „Avrăm” ne „îzbăvește” însă scofîndu-ne din impas prin ceea ce gîndește și face și eroul nu e deloc emfatic, în ceea ce întreprinde, pentru că Blaga, în toată dramaturgia lui se ferește ca de foc de „declarații”, oscilînd mereu între potențarea și revelarea misterului (ca Marele său Anonim, într-un fel).

Neîfiind însă mai puțin adevărat că orice creație artistică (nu și filosofică) la Blaga pleacă de la o anumită tehnică procedurală, nu trebuie să se uite nici faptul că, tot la el, viziunea creatoare devine operă vie numai prin factorul har; genază însă altminteri din jertfa insului — erou — cu statut de individualitate și pe care spectatorul o poate contempla detașat de locul și timpul în care se află. Astfel că, deși aflîndu-ne la teatru, în pluralitatea planurilor noastre de conștiință, nimic nu ne împiedică să operăm mutații spațio-temporale, actualizînd „soluții” istorice în momente în care acestea se așteaptă.

Ori, ceea ce se cere acum nu este de fapt discutarea unui teritoriu, ci a etniei popoarelor; dacă națiunea e sau nu entitatea ontologică, dacă cel ce o alcătuiesc simț și vădesc acest lucru și, dacă expresie a acestei conștiințe, există sau nu un erou care s-o reprezinte în decizia de factură esențială.

Și Avram Iancu, în viziunea lui Blaga, aceasta este, conștiință eroică dezvăluită conceptual și faptic. O personalitate axată pe două planuri de manifestare, în planul prim excelență spiritul speculativ blagian, în cel de al doilea o defulare teoretică și ilustrată și ea cu aceleași potențe creatoare. Un Avram Iancu deci, conducător cu hotărîri bine cumpănite și în același timp un căștan neînfocat, executor cu orice preț al deciziilor luate. De unde și laconismul chiar gestic al eroului și fermitatea desfășurării sale pe plan istoric.

Deci un erou gîndite și face ceea ce face în cel mai pur spirit național, confruntdndu-se cu adversarii numai în măsura în care aceștia nu respectă convențiile conceptuale inițiale. Așa că nu teritoriile, spațiile se discută, într-o piesă ca aceasta, nu ungiuri, românii sau austriecii, ci puritatea conștiințelor implicate în cel mai autentic proces existențial, procesul escatologic etnic. E de altfel ceea ce afirmase și Nae Ionescu vîndnd piesa, cu toate rezervele sale față de dramatismul lui Blaga.

MARCEL PETRIȘOR

Premiera

AVRAM IANCU

de LUCIAN BLAGA

DISTRIBUȚIA

(în ordinea indicată de autor)

Avram Iancu OVIDIU IULIU MOLDOVAN
Locotenent Gratzke MIRCEA ANCA
Locotenent Schuler MIHAI
Aghiotant imperial NICULESCU
Aghiotant Fred TRAIAN STĂNESCU
Tata lui Iancu ALFRED DEMETRIU
GEORGHE COZORICI

Ion Dragoș - deputat GEORGHE MOTOI
Președintele CONSTANTIN
DINULESCU
Popa Păcală VALENTIN
URITESCU
Avocat Dahu ANDREI IONESCU
Erji - clerciumărița VIVIAN
ALIVIZACHE
Ianos IONUȚ ANTONIE
Simion ALEXANDRU
GEORGESCU
Ghiuri LIVIU CRĂCIUN
Ianos 2 ADRIAN DRĂGUȘIN
Moșul OVIDIU
MOLDOVAN

Ajutorul lui Avram Iancu EMIL MUREȘAN
Moșul Ilie RADU ITCUȘ
Baba SILVIA POPOVICI
Deputat 1 MATEI
GHEORGHIU
MARIN NEGREA
Deputat 2 VICTOR
Deputat 3 MOLDOVAN
Deputat 4 MIRCEA COJAN
Deputat 5 GEORGE SĂRBU
Solul 1 ALEXANDRU
HASNAS
Solul 2 LIVIU CRĂCIUN
Băieșul GRIGORE
NAGACEVSCHI
Muntărița 1 CORINA VOICU -
LILIANA BÎCLEA
Muntărița 2 ELENA IOFCEA
Muntărița 3 SIMINA SIMINIE
Ofițerul OCTAV FULGER
Mocanul STEFAN CIOCAN
Vestitor 1 RADU
MINCULESCU
Vestitor 2 CORNEL GABARA
Vestitor 3 CIPRIAN
CORCOTA
Moșul IOAN ALBU

REGIA: HOREA POPESCU

Regizor secund: GEORGE ULMENI
Scenografia: EMILIA JIVANOV
Sufleor: SIMINA SIMINIE
Regizori tehnici: TRAIAN ZECHERU,
PAUL TĂNASE

Regizor corp ansamblu: CONSTANTIN MERCEA

TUNGSRAM

MARCA MONDIALA

Duminică, 13 Septembrie 1955

Avram Iancu

Scenariu de Lucian Blaga

DISTRIBUȚIA

Avram Iancu	Ovidiu Iuliu Moldovan	Locotenent Gratzke	Mircea Anca	Locotenent Schuler	Mihai	Aghiotant imperial	Niculescu	Aghiotant Fred	Traian Stănescu	Tata lui Iancu	Alfred Demetriu	Georghe Cozorici
Ion Dragoș - deputat	George Motoi	Președintele	Constantin Dinulescu	Popa Păcală	Valentin Uritescu	Avocat Dahu	Andrei Ionescu	Erji - clerciumărița	Vivian Alivizache	Ianos	Ionuț Antonie	Simion Alexandru
Ghiuri	Liviu Crăciun	Ianos 2	Adrian Drăgușin	Moșul	Ovidiu Moldovan	Ajutorul lui Avram Iancu	Emil Mureșan	Moșul Ilie	Radu Itcuș	Baba	Silvia Popovici	Deputat 1
Matei Gheorghiu	Marin Negrea	Deputat 2	Victor	Deputat 3	Moldovan	Deputat 4	Mircea Cojan	Deputat 5	George Sărbu	Solul 1	Alexandru Hasnas	Solul 2
Băieșul	Liviu Crăciun	Muntărița 1	Grigore Nagacevschi	Muntărița 2	Corina Voicu - Liliana Biclea	Muntărița 3	Elena Iofcea	Ofițerul	Simina Siminie	Mocanul	Octav Fulger	Vestitor 1
Stefan CioCAN	Radu Minculescu	Vestitor 2	Cornel Gabara	Vestitor 3	Ciprian Corcota	Moșul	Ioan Albu	REGIA: HOREA POPESCU				

Regizor secund: George Ulmeni
Scenografia: Emilia Jivanov
Sufleor: Simina Siminie
Regizori tehnici: Traian Zecheru, Paul Tănase

Regizor corp ansamblu: Constantin Mercea

BOIANGERIA ȘI CURĂȚĂTORIA CHIMICĂ

B. AFTALION

execută orice lucrare ireproșabil

Sucursale în toate cartierele